

Оксана ШАЛАК

РУКОПИС ПОДІЛЬСЬКОГО ВЕСІЛЛЯ З АРХІВУ ОЛЕКСАНДРА КІСТЯКІВСЬКОГО: АТРИБУТУВАННЯ І ТЕКСТОЛОГІЯ

Подається рукопис подільського весілля, віднайдений в архіві відомого юриста, доктора кримінального права О. Кістяківського. О. Шалак здійснила текстологічний аналіз і аргументовано довела авторство опису, що належить подільському фольклористові А. Димінському. Дослідниця охарактеризувала методологічні засади записування збирача на прикладі віднайденого рукопису.

Ключові слова: рукопис, архів, весілля, Андрій Димінський, фіксація, варіант.

У другій половині XIX ст. на сторінках української, російської і польської періодики з'явилися численні публікації описів весілля, весільних обрядових пісень, зафіксованих на Поділлі [4; 5; 6; 9; 10; 12; 13]. Серед цих невеликих за обсягом описів весільного обряду рукопис «Свадьба Ушицького уезда села Струги [70 гт. XIX в.]» [3], що поряд з «Подольським весіллям Вінницького повіту в с. Хомутинцях записав Ст. Руданський 20—30.IX.1861» [1] посідає окреме місце, багато в чому доповнює рукописну збірку пісень з Поділля [2], що їх зібрав і упорядкував відомий фольклорист, дійсний член РГТ Андрій Димінський (1829—1905). Ці фіксації весільного обряду цікаві тим, що відтворюють один короткий проміжок часу (десятиліття — 70-ті роки XIX ст.) у побутуванні весільної пісні. Рукопис «Свадьба Ушицького уезда...» [3], збережений в архіві юриста, доктора кримінального права О. Кістяківського (1833—1885), не позначений іменем збирача, однак почерк, назва села (у с. Струзі А. Димінський мешкав, тут і похований), роки запису, прізвище адресата¹, якому надіслано опис весілля, — безперечні свідчення того, що весілля записав А. Димінський. Рукопис також позначений особливою манерою А. Димінського записувати і готувати до друку фольклорний матеріал. Опис без закреслень і лакун (хоч іноді й без потрібних розділових знаків, переписаний нашвидкуруч, твердий і м'який знаки вкінці слів іноді важко розрізнявані), помітно, що це — чистовий варіант, готовий для того, щоби його надіслати О. Кістяківському. Саме весілля записувач поділив на «порядки», що відображають етапи весільного дійства, яке А. Димінський описав і прокоментував російською мовою (що, втім, пересипана українізмами, діалектною лексикою), подаючи, діалоги, окремі слова і вислови учасників весільного дійства, самі весільні пісні — українською, хоч і в російській метаграфії — «ярижкою», що, загалом, є проявом загальної традиції в тодішній фольклористиці. Помітно, що збирач намагався не тільки ретельно відтворити всі етапи обряду, а й подати їх послідовно і вмотивовано: «После того въ другой разъ венчальная matka встаетъ опять просить у старосты благословенья: «Пани старосто!» — «Слухамъ!» — «Проше благословенства! Благословылы-сты першый разъ, благословить же вторый и третій разъ». Староста

¹ Із О. Кістяківським А. Димінський листувався [11].

отвечаетъ: «Богъ благословитъ, и вы, тато, и вы, мамо, й вы, сосиды блыски, далеки». Тогда все домо́мъ въ одинъ голосъ: «Най Богъ благословитъ!» Подружки поють:

*Шыйся, виночку, гладко,
Якъ червоне ябко,
Пидемо мыжы люды,
Слава дружычкамъ буды [3, арк. 4—4 зв.]*

А. Димінський намагався зберегти колорит весільної лексики, що рясніла полонізмами («нех благословит», «слухам», «проше»), фонетичні особливості говірки («мижи», «отец», «горівку»; варіативно: «буди» і «буде»), лексичні та синтаксичні діалектні форми («ябко», «дядьо», «лядащенька», «видиш», «видко по нім», «за него можна дати хоць вночі»). Інший дослідник Ф. Рибський, наголошуючи на великій кількості полонізмів під час подільського весільного обряду, зазначав, що «слова із польської мови» [9, с. 169] в побутовому мовленні майже не використовують. Полонізми стали своєрідною обрядовою сакральною лексикою під час весілля на Поділлі.

А. Димінський щоразу принагідно коментував запис: ««Визокъ» — значить стаканъ, которымъ пьють водку» [3, арк. 2], фіксував найменші подробиці дійства: «...тогда староста ударяетъ палкою «по одвиркахъ» дверей и говоритъ: «Пани старшый дружба, проше благословенства». Дружба отвечает, тоже ударяетъ палкою: «Нехъ панъ Бухъ благословы!», что повторяетъ три раза...» [3, арк. 8 зв.].

Порівнюючи звичай «вити гильце», описаний А. Димінським, та описи цього звичаю іншими подільськими фольклористами, слід зауважити багатство його форм. Про саме «гильце» А. Димінський писав: «Гильце» — значить чытыре или пять прутьевъ, выросшихъ изъ одного сучка како́го бы дерева не было, «буринъ» срубливаетъ, вно́ситъ въ хату, втыкаетъ его въ большой ржаный хлебъ, ставитъ на столе, дружки обвивають его зельемъ и называютъ «гильце»» [3, арк. 7 зв.]. Інший дослідник, прихований за криптонімом «А. К.», котрий подав зведені матеріали з кількох сіл різних повітів Поділля, зауважував: «Замужние женщины («жинкы») начинают «вить гильце», т. е. убирают, украшают ветку дерева «овсом, пером, калиною...». Обыкновенно, для этого употребляется ветка сосны, так как свадьбы большею частию происходят зимою, отчего гильце

называется иногда «сосна»» [4, с. 380]. С. Руданський в «Подольському весіллі...» міркував з приводу етимології самого слова: «На Подолі всюди говорат «гильце», а не «вильце», як у зборникові п. Метлінського й др. Не буду доводити, котре з них прикладніше, скажу тільки, що слово гильце належить до того роду слів, до якого належать: гиля, гиляка, гилячка» [1, арк. 12 зв.].

На рукописі весілля зі Струги — час запису приблизний, однак розлогі коментарі А. Димінського дають змогу твердити, що над струзьким весіллям фольклорист працював тривалий час, а не тільки переписав зафіксовані під час весілля зразки. Крім того, А. Димінський, як і С. Руданський, сам був носієм подільського фольклору, тому відтворити чу́те й бачене з дитинства для нього не було важко.

Відсутність польового запису внеможливує аналіз етапів праці над зафіксованим матеріалом, однак стиль збирацької практики А. Димінського, його методи записування дають змогу розкрити рукописна збірка весільних пісень [2]. Ці пісні не паспортизовані, що було здебільшого характерним для тогочасного періоду становлення української фольклористики як науки, однак самі зразки містять вказівку на подільські села, де здійснено запис. Про фіксування цих зразків не під час обряду свідчать й імена наречених, збережені піснями: під час струзького весілля співали про Іванка і Палазію, тоді як у збірці весільних пісень — імена молодих різні (Василинка, Марійка, Дарія та Іванко, Калина). Отже, А. Димінський розумів важливість фіксації окремого обряду, не «зводив» різні спостереження, хоч весільні пісні вважав за потрібне записувати в різних селах різних повітів Подільської губернії — у численних варіантах. Занотовані мелодії пісень в описі відсутні.

В обох рукописах, визначених як рукописи А. Димінського, є варіанти окремих зразків, що не тільки засвідчує увагу записувача до варіативності пісень, а й його засади: фольклорист вважав неможливим використання записів зі збірки весільних пісень заради повноти варіантів, цілісності обряду, записаного окремо. Він не «зводив» варіанти, а подавав їх окремо. Помітно, що записувач в різних варіантах відтворював особливості мовлення інформантів, варіативність говірки:

*А вже неньци та докучыло,
кватырочку видчыняючы,
Невисточки выглядаючы... [2, арк. 197 зв.]*

і

*А вже ж и неньци то доучило,
Кватирочку **вычыняючы**,
Нывисточки молоденькои,
Ягодочки червоненькои... [3, арк. 14].*

Подаючи «Свадьбу Ушицького уезда села Струги [70 гт. XIX в.]», перекладаємо текст опису українською, а зразки пісень, діалоги учасників весільного дійства метаграфуємо, відтворюючи фонетичні особливості записаного. Спираючись на досвід упорядників «Казок та оповідань з Поділля...» [7] (К., 1928), які метаграфували зразки казок українською і публікували їх, розставляючи розділові знаки, що їх бракувало у рукописах (або ж усували зайві), — подаємо весільні пісні, що їх зафіксував А. Димінський, із допомогою сучасного українського правопису. Російське «ы» через «и», «и» — через «і» (або ж «ї», залежно від позиції), «е» — через «є» (або «е», залежно від позиції), «іо» — через «йо» чи «ьо», усувачи твердий знак вкінці слів («ъ»). Проте там, де записувач передав твердість, характерну для говірки подолян, ми цю твердість зберігаємо: приміром, «він ходит», «говорит», «робит».

Фольклорист фіксував також варіанти, притаманні говору подолян, які також зберігаємо: «боярин» і «буярин», «ходить» і «ходит», «тобі» і «тубі». За сучасним правописом уніфікуємо написання великої і малої літери, вживання дефіса, написання слів разом і окремо. Обсценну лексику сороміцьких весільних пісень подаємо, як і записувач: першу літера слова та крапки або ж окремі літери слова з крапками — оскільки відтворити фонетично точно ці слова не видається можливим.

Весілля Ушицького повіту села Струги (70 гт. XIX в.) [3]

Якщо хлопець повнолітній, тоді батько і мати радять йому шукати нареченої і кажуть до свого сина:

— Слухай-но ти, Івани, пора вже тобі шукати пари, видиш ти сам, що ми вже постарілись, а роботи в хаті — перши діло: нима кому і сорочки випрати, іди-но лишень помижи дівчата та шукай собі, котра любя-мила до твого сердця.

*Бири собі хоць бідненьку —
Аби ни лядащеньку.
Щоби свого мужа любила
І за нас, старих, дбала.*

Тоді хлопець, одягшись, іде туди, де збираються дівчата, і дивиться на кожну, яку собі сподобає. Якщо сподобає, того ж дня ввечері візьме з собою двох господарів, яких називають «старостами», і «одно око» горілки — і йде в дім коханої дівчини, сам залишається у дворі, десь у закритому місці, а старости входять до хати: «Добривічер!». Хазяїн дому відповідає: «Дай Боже здоровля! Сідайти собі!». Старости відповідають: «Спасибі, й най все добри сідає!». І западає мовчанка. Тоді старости починають говорити до господаря дому: «Питайтиса, свати, нас,

Чого ми прийшли до Вас».

Сват каже: «Якби ви прислали дітей своїх, то би ся ми питали, а так, коли ви самі при[й]шли, то скажите, чого». Старости мовлять: «Ми прийшли сватати за Івана Грубилася вашу дочку Палазю».

Батько дівчини тоді відповідає старостам: «Я вам, люди, добри скажу, що у мене ще на відданю дочки нима і готового для неї нима нічого, нихай ще трохи робит удома, аби що мала приданого взяти с собою до свої свикрухи». «Свикруха» — значить «мати нареченого».

Старости кажуть: «Чикайти-но, свату, Ви, можи, чого сомліваєтесь дати за Івана, али по нім нічого злого ни чути, видко по нім, що з него буди гарний господар і хлопець жвавий, впиватися не любить, гріш при собі має, [пинярство]² за як єсть то єсть. Досить того, що по нім нічого злого ни чути, за него можна дати хоць вночі, хоць вдень». Тоді батько дівчини обертається до старостів і каже: «Ну, то добри, ми согласни, али треба питатися дітей, як вони скажут». А дівчина стоїть біля комина і все пальцями кришить глину. Тоді один староста виходить у двір, гукає: «Івани, іди-но ти сюди!». І каже до нього староста: «Ти, Івани, як прійдеш до хати, поцюлой старих в руки і ни сідай, поки я ни зачну пити горівки до свата!».

Старости і молодий входять до хати, а дівчина все стоїть біля комина, повернувшись спиною до людей, ніби стидається, «соромиться». Молодий каже до господаря, тобто до батька дівчини: «Добрий вечір вам, тату, що ту доброго в вас чути?» Батько відповідає: «Дай Боже здоровля! Гараз[д]³, слава Богу! А то ти хочеш взяти від мени мою дочку Палазю?».

² Пинявий — повільний.

³ У рукописі послідовно слово «гараз» вжито без останньої літери.

Молодий каже: «Я, тату, як іно схочи Палазя бути міні дружиною».

Тоді батько встає і каже до своєї дочки: «А ти, дочко, як кажеш, підеш за Івана чи ні, бо людей довго тримати ни треба!» Також староста підхоплює: «Ну, Палазю, кажи рительни слово, підеш чи ни пі[деш]?» Тоді дівчина повертається обличчям до старостів і каже до них: «А я знаю, як дядя скажут, то так буди!». Старости підхоплюються і сплескують руками, кажуть: «Ну, свату, будим пити могорич, як вже Палазя так кажи, то вже видко, що буде наша». Староста каже до молодого: «А давай там с кишені тую фляшечку та вип'єм по одні!». Тоді молодий виймає пляшку горілки, ставить на стіл. Староста мовить до господаря: «Ану, свату, шукайти-но там візка та будим возитися помаленьку!». «Візок» — означає: «склянка, якою п'ють горілку».

Сват каже: «Ви і візка свого ни маєти, а мою ж дочку чим будити возити?!». Староста мовить: «Ви, свату, ни жартуйти, али шукайти візка, ми знаєм, що у вас повинен десь бути!». Господар встає, виймає склянку зі скрині, ставить на стіл. Староста наливає в неї горілки і починає пити до свата із такими словами: «Дай Боже здоровля, свату, та дай, Боже, в добрий час зачати, а ще в лучшій скінчити!».

Тоді всі домашні в один голос: «Дай, Господи милосердний, щоб так ся любили, як нас Господь любить, щоб ся мали, як свята земля! Щоб до них шастя прибувало зо всіх сторони, як вода в морі!». Тоді молодий цілує батька і матір нареченої в руки і каже: «Спасибі й вам за добри слово!».

Вип'ють означений перший могорич, тоді староста каже до свата: «Ану, свату, то тепер треба робити порядок, щоби ще і нашого молодого дядя і мама побачили свою нивісту; і треба буди прийти, щоби сьти нас пов'язали рушниками!».

Батько нареченої говорить старостам: «Добри люди, добри люди, свати мої милі та кохані, ось на такий то день спросіти собі родину і сосідок своїх, а ми вже будим ся старати, чого нам потрібно буди, а ви знов собі, що вам треба буди, щоби-сьмося мали чим позабавити». Тоді названі свати прощаються і розходяться по домах.

Порядок 2-й

Батько й мати запитують свого сина: «А що, сину Івани, найшов собі пару?» — «Слава Богу, дяд[ьо],

найшов, коли б тільки Господь дав добрий час та й путя до житя⁴!». «Ну, типер, сину, нам треба старатися горівки, а сват буде вже старатися до горівки та й будим робити якись лад, бо нима чого довго відкладати, як то проповідает старі люди, тільки сир добрий відкладаний!».

Після приготування всього необхідного чекають означеного дня, тобто справжнього «сватаня» з нетерпінням, боячись, щоб наречена не відмовила у заміжжі.

Порядок 3-й

В означений день сватання з обох сторін скликають рідних і йдуть до хати дівчини «по рушники». Коли увійдуть в дім, то дотримуються поміж себе такого правила: якщо просять молодого сісти, то він не має сідати, бо будуть з нього насміхатися, — до тих пір, доки наречена не дасть старостам рушників.

Якщо дівчина не захоче йти за нього, то інші парубки сидять кругом хати дівчини і, власне, для того сидять, щоб почати із посланого робити сміх — насмішки, і в колесо рикання: «Ву, а то кому? Єму! — Гарбуз таркатий — прислався шмаркатий! Ву, а то кому? Єму! — Гарний хлопец він, та поволік макогін. Ву, а то кому? Єму!».

Якщо двоє старостів, то і дві жінки беруть по одному рушнику і танцюють разом із старостами, потім в'яжуть старостів з правого плеча під ліву пахву. Тоді наречений може вже сідати і починати пити горілку, закушувати, танцювати, веселитися, що триває майже цілу ніч. Після завершення того усього умовляються свати поміж собою, на коли саме готуватися до весілля, тобто заручини своїх дітей — і після домовляння розходяться по своїх хатах, випивши добряче, з піснями:

*Наша була,
Наша є.
Нікому ся ни дає.
Тільки тому їдному,
Що ни скаже нікому⁵.*

Порядок 4-й

В призначений день суботу наречений і наречена збирають собі [друзів і] подружок в дружби і друж-

⁴ У рукописі: «житя».

⁵ Останні два рядки, за словами записувача, «2 раза повторяється».

ки — і зі старшим дружбою молодий іде до церкви на сповідь і для причастя св[ятих] таїн, де стрічає і свою наречену — зі старшою дружкою.

Вийшовши з церкви, ідуть кожен додому пообідати. Незабаром приходить музика, відіграє в сінцях поздоровлення нареченому і всім домашнім — після чого [музикантів] просять до хати, де дадуть їм горілки і закусити, де незабаром починають збиратися дружно і [приходить] запрошена одна жінка за вінчальну матку. Приносять з собою «барвіночок і руту» для сплітання молодому і молодій вінців із них. Перед заходом сонця сідають за стіл дружки, і матка вінчальна встає і просить у старости благословення на зивання ві[н]ця так:

— Пані старосто!

— Слухам!

— Просим багословеньства пан[н]і молоді віночок ушивати!

Староста відповідає:

— Най Бог благословит!

Тоді музика починає грати, а дружки вити вінець і — співають:

Посіяла чорнобривці та протів Різдва.

Уже ж мої чорнобривці опадають,

Росу-косу розплітають.

Стану я на билинку

Та крикну я на родинку:

— Сходися, родочку,

Бо вже наша Марія б

У віночку!

[Й а] 7 з руточки дві квіточки.

— Благослови, Боже,

Благослови, Боже, і отець, і мати,

Своєму дитяти

Віночок ушивати!

Після того вдруге вінчальна матка встає знову просити у старости благословення:

— Пані старосто!

— Слухам!

— Проше багословеньства! Благословили-сти першій раз, благословіть вторий і третій раз!

Староста відповідає:

— Бог благословит і ви, тато, і ви, мамо, і ви, со-сиди блискі-далекі!

Тоді всі домашні в один голос:

⁶ Так у рукописі; мало б бути «Палазю», оскільки описано весілля Івана і Палазі.

⁷ У рукописі послідовно не «й а», а «я».

— Най Бог благословит!

Подруги співають:

— Шийся, віночку, гладко,

Як червоне ябко!

Підемо мижи люди —

Слава дружичкам буди!

Закінчуючи вити вінець, дружки починають співати:

Ой коби ж я та була знала,

Що я буду та заручена,

Була б я та киль виламала —

Стадо своє заганяла.

— Стадо ж моє вороное,

Витолоч зіля моє!

І най ся воно ни лишає

Матиньці на жалості,

А дружечкам на заздрости!

Коли остаточно завершать шити вінок, то співають нареченій:

— Горівки⁸, Палазю,

Горівки!

Погнівалися всі

Дівки.

Вже тобі віночок

Ушили —

Ще твої горівки

Ни пили!

2-га пісня

Трійця по церкві ходила,

Спаса за ручку водила.

— До нас, Спаси, до нас —

Тепер гараз[д] у нас!

Перше воскресенья

Зачинається весіля!

Нареченому, коли закінчують шити вінець, пришивають його до шапки. Дружки беруть тарілку, кладуть на неї шапку з вінком і починають співати до «дружбів». Щоб викупили нареченому шапку з вінцем, співають:

Ой гльн, дружбонько, на мени,

Кращий я козак від тебе!

Посип грошей на тарілку —

Будем пити горівку!

Тоді один дружба кладе кілька копійок на тарілку, бере шапку, кладе на свою голову і танцює. Йому тоді всім домом гукають: «Вівад!..». І танцюють дружки

⁸ У рукописі рос. графікою трічі: «горівки».

деякий час, після того [дружба] кладе молодому шапку на голову. [Він] стоїть у шапці, дожидає, доки скажуть йому кланятися і йти з музикою і друзками на-самперед до священика, а потім до своїх родичів і знайомих. Батько бере хліб і сіль, тримає в руках, сідає на ослін, а також [сідають] мати і родичі.

Тоді староста встає на ноги і просить в батька благословення так:

*Стало то дитя
Перед вами,
Як свіча перед
Образами
Просить у Господа Бога
Благословенства,
І вас, тату і мам[о],
І родини близької і далекої!*

Батько і мати, а також і хто є в домі, кажуть: «Най Бог благословит!», а дружки починають співати:

*Грайти, музики, різко,
Кланяйся, Івани, ниско —
Старому, малому і Богови святому!*

Але якщо немає батька або матері, то співають:

*Кому ж ти ся, Івани, кланяєш?
Що рідного отця (або «матері») ни маєш?
Ой в лузі калина зацвіла —
Є в мене батько-чужина.
Я єго за чужого не маю,
Али єго за родного приймаю!*

2-га пісня

*А Іванів батечко
Перед Богом лижит
Та в Бога ся просит:
— Ой, Боже ж мій, Боже,
Пустити ж мене
С неба на землю
До мого дитяти
На сило виражати!*

Коли завершать вити вінок нареченій і вийдуть із-за стола, ставлять серед хати стілець, а на нього кожух, а на кожух — подушку, а поверх подушки садять наречену розплітати її, як кажуть, «росу косу». Тоді вінчальна матка знову просить у старости благословення, а саме:

— Пані старосто!

— Слухам!

— Проше багословенства! Благословили-сти віночок ушивати, благословіть же і росу косу росплести!

Староста:

— Най Бог благословит і ви, сосіди блискі і далекі!

Всі відповідають:

— Бог благословит!

Тоді приступають до нареченої батько, мати, і всі родичі — починають розплітати і дуже всі плачуть хто тільки є в хаті, а дружки співають:

*До Дунаю стижичка,
Ішла нею Палазечка.
Росу косу чесала
Та на Дунай пускала.
— Плини, косо, с водою,
Я зараз за тобою!
Станимо спочивати,
Будимо дрібні листи писати,
До батенька посилати.
Нихай батенько знає,
За кого мене дає!
— Знаю, донинько, знаю,
Долі тобі не вгадаю!*

2-га пісня

*— Грайти, музики, різко!
Кланяйся, Палазю, ниско!
Отцєви-матинонці,
Всі свої родинонці,
Старому, малому,
Богови святому!
Кланяйся, Іваню, кланяйся,
Низенько до ніжок падай.
Каждий ти скажи:
Благослови, Боже!*

Після цієї пісні мати бере від кожної дружки по хустці, нав'язують на них по кілька калачів із пшеничного борошна печених і кажуть: «Ото, сину, будети мати класти по одні парі калачів, де вам скаже Палазя поставити». І зітхає: «Ох, Божи мій, Божи, сину мій Палазю моя — дочко моя мила, та збирайтися, вже бо н[и]рано буде!».

Тоді наречений або наречена стає попереду біля порога, тримаючи теж калач на руці, котрого не можна ніде залишати, доки не звінчається. Мати кропить їх свяченою водою, а дружки співають і виходять за поріг:

*Кропи нас, мати,
Свяченою водою,
А Господь кропит
Доброю долинькою!*

За сею піснею ідуть насамперед до священика. І кого б дорогою не зустрів, повинен схилитися до зем-

лі, поцілувати його в руку і просити благословення, хоч би найменше ішло дитя, то він повинен так сказати, на що йому скажуть: «Боже тя благослови щастьом-здоровльом і доброю долинькою!». На що наречений відповідає: «Спасибі ї за слово добри!». І йде, куди йому треба.

Порядок 5-й

Коли наречений і наречена обійдуть своїх родичів і знайомих, тоді просто повертаються до свого дому. Бояри⁹ починають гукати: «Ух, ух, ух, ух!», а дружки співають:

*Ой матінко-утко,
Звивай жи ся хутко,
Бо ми ся увивали —
Все сило звоювали
Ще ї дома ночували!
Ух, ух, ух, ух!
Місяцю-рогоженьку,
Світи нам дороженьку,
Щоби ми ни зблудили,
Віночка ни згубили.
Ух, ух, ух, ух!*

Заходять до хати, зупиняються в сінцях, «буяри» співають:

*Добривичир тому,
Хто є у сім дому —
Старому, малому
І Богови святому!*

На що їм відповідають з хати інші:

*Добри здоровля тому,
Хто прийшов до сего дому —
Старому малому
І Богови святому!*

Так повторюють тричі, а за третім разом входять до хати і кажуть: «Добрий вечір вам!». Їм відповідають: «Дай Боже здоровля!» і співають:

*Прийшла Палазя с села,
Смутна та нивисела,
Всі двори обходила,
Нігде сльози ни вронила.
На батечків двір прийшла —
Сіла, заплакала.*

Після завершення цієї пісні боярин бере калач, який принесли з собою із села, і виходить у сінці, стає біля порога, по той бік, а дружка по цей [бік] і

ламають на порозі калач, яким наділяють по шматочку всіх на весіллі, хто б то не був.

Потім свахи, матка вінчальна і дружки ідуть за стіл вити «гильце», а бояри залишаються танцювати.

«Гильце»¹⁰ — значить чотири чи п'ять прутиків, що вирости із одного сучка якого б не було дерева. «Буярин» рубає, вносить до хати, застромлює його у великий житній хліб, ставить на столі, дружки обвивають його зіллям і називають «гельце».

Під час звивання «гильця»¹¹ дружки співають, а музика в такт з ними грає:

*Крамарі, купці ідуть,
Золоті квіти везуть.
Ходімо копувати —
Гиличка довивати!*

Коли завершать вити, тоді дружки ставлять його на тарілку і співають до «буяра», щоб ті заплатили за працю:

*Ой я світилка, менша всіх,
Та звилка гилечко краще всіх.
— Ой, дружбонько-сердци,
Викупи собі гильце!
Ни за велику втрату —
За горівочки квартиру!*

Боярин ніби того й не чує — танцює, а дружки піднімають гильце вгору, співають:

*Дружба світилки злякався,
В солону сховався.
Солома — ни полова,
Дружбоньку поколола.
А миші шилист[і]ли —
Мало дружбу ни звзіли.
Нима дружби вдома,
Поїхав до Вільхова.
Рублика миняти —
Гиличко викупляти.
— Було, дружбо,
Та ни дружбити —
Взяти ціп, іти молотити.
Шостачка заробити,
Гиличко викупити.*

Потім дружка кладе кілька копійок на тарілку, бере гильце від дружки і танцює з ним кілька хвилин, потім ставить його на стіл і просить у нареченого чогось закусити, каже: «Вони-смо ся натрудили, горівки би випили і мясця закусили, то лутше би погуляли!».

¹⁰ У рукописі варіанти: «гильце» / «гельце».

¹¹ У рукописі помилково «венца».

⁹ У рукописі варіанти: «бояри» / «буяри».

Батько нареченого пригощає їх горілкою і закускою, примовляючи: «Живіться, діточки, та спасибі їй, що послугуєти мому синові, і як вам прийди час до порога носом сидіти, то він вам услужит!». Після того виходять у двір і хто хоче, то танцює, а хто ні — іде собі відпочивати, доки просити будуть на почесну.

Порядок 6-й

Ось незадовго виходить староста у двір і гукає тричі: «Дутка в риг, а проше на місце». За третім разом збираються всі перед порогом: наречений стає попереду, буяри біля нього, а батько вінчальний бере за хустку, потім наречений, а за ним і його буяри. Тоді староста вдаряє палицею по одвірках дверей і каже: «Пані старший дружбо, проше благословенства!». Дружба відповідає, теж ударяючи палицею: «Нех пан Бух благослови!». Так повторюють тричі, а за третім разом входять до хати і співають:

*Ой грали ж ми, грали
Попід небесами.
Золотими подковками.*

Після цього обходять кругом стола і співають:

*Ой брат брата
За стіл віде рано-рано
— Хто ж тобі, брати,
Наймиліший та ранесенько?
— Наймиліший мині
Батенько та ранесенько!
— Ой неправду,
Брати, кажеш рано-рано.
— Наймиліца мині
Матінька та ранисенько!
— І се, брати,
Ниправду кажеш рано-рано.
Наймиліца мині
Палазя та ранисенько!
Ци се правду, брати,
Кажеш рано-рано!*

Коли обійдуть тричі, тоді молодий бере тарілку, «завиває» хусткою собі руку, тобто готується просити на почесну. Дружки співають:

*— Гадайти, родину,
Гадайти,
По червоному
Скидайти!
Помалу, родину,
Пийти,
Нам шклянк*

*Ни побийти!
У нас шклянки
Дорогіє
По штире золотії!*

Тоді староста просить батька нареченого так: «Десь тут єсть нашого пана молодого батько родзений, просит пан¹² молодий на чашу вина. А як то проше, а проше же батько, проше!». Йому відповідає дружба: «Нима его в дому, поїхав пеньками по бички!».

Перегодом батько іде, несе в руках кілька коп[ійок], тоді староста знову гукає на все горло: «Єдзі, єдзі! Гий, висели музики, грайти батькові вівад!» Тоді музики починають грати, а дружки танцювати і гукати: «Вівад, вівад!» — і плещуть в долоні. Потім батько випиває чарку горілки і дарує чим-небудь сина: волами, коровами або ж чимось іншим. Такий порядок триває доти, доки не перечаються усіх, хто є в хаті. Потім вечеряють і танцюють до білого дня.

Порядок 7-й Неділя

У неділю вдосвіта збираються до церкви, тоді староста просить у батька [і матері] благословення: «Батьку і мамо родзоні, благословит своє дитя до шлюбу виражати в добрий час!». Тоді батько бере хліб-сіль, наречений вклоняється, цілує хліб, батька і маму в руки — і [вони] кажуть: «Най тя Бог благословит!» [Батько? Мати?] кропить свяченою водою — і вони рушають у дорогу.

Порядок 8-й

Після вінчання виходять із церкви, наречений рушає до свого дому, а наречена — до свого. Співають:

*Радуйся, матіночко,
Взяло шлюб дитяточко —
Як їдно, так другое,
Типер твої обое.
Дякуєм попонькови,
Як своему батинькові,
Що нам шлюб дав —
Нимного взяв:
Півтора золотого
Від пана молодого.
— Гоя, матинько, гоя,
Вже ж я ни твоя!
Вже ж я того пана,
Що я с ним шлюб взяла!*

¹² У рукописі слово «пань» вжито двічі.

Приходять додому, мати виходить проти них з горілкою, хлібом у вивернутому кожусі — назовні шерстю, стає на порозі, дає їм по чарці горілки, потім заходять до хати, сідають кругом столу, починають обідати, дружби крають хліб, а дружки співають:

*Крає дружбонька, крає,
Золотий ножик має,
Очонька, як тирночки,
Бровоньки, як шнурочки.
Святі апостоли
Сидят поза столи,
А тримают мірку,
Щоб пити горівку.
— Ой ви, апостоли
Іоанни, попивайти,
А до тої мірки
Собі доливайти!
Ручки, як папіри —
Півбохонья хліба съзіли.*

Потім під вечір збираються і їдуть до нареченої. Тоді замикають у нареченої ворота, ніби вони не туди заїхали, куди треба, кажуть:

— А сконд панови?

Відповідають:

— Ми естим сдалека.

— Чого ж ви пшиехали так, як розбійники до дому нашого?

— Ми не розбійники, але тут мами нашого козака, хцеми єго одобраць до себи!

— Ні-ні, едз[ц]є собі, дзе хцеце, а то ми еше скажим вас повинзаць, бо ви не потрафили, ктуранди вам потшебно!

Тоді боярин каже:

— Ви нам того і не говоріт, бо ми так не приїхали, али у нас есть пашпорт, коли хочети, то ми вам покажимо і ще прочитаємо!

Тут виймає дружба якийсь шмат паперу і віддає старості. Староста розгортає цей шмат, а дружки нареченої вихоплюють з рук, тоді знову між ними відбувається перепалка. Потім мати нареченої виходить у кожусі, вивернутому назовні шерстю, обсипає всіх, хто приїхав, озимим житом, горіхами, пшеницею — і каже: «Благослови вас, Божи!». Тоді наливає в горнятко води і п'є¹³ до зятя, зять бере і не п'є, тільки торкається ротом до горнятка і кидає через голову — знак того, що коли горня розіб'ється, то погано будуть жити, а

¹³ У рукописі «пьють».

якщо ні — то добре. Потім впускають [гостей] в сіни, і дружки співають:

*А що ж тото та наїхало:
Чи с міста мещани,
Чи с сила силяни?
Ой зять ся нам стелит
По подвіру хмелим,
У сінях барвінком,
А в хаті васильком,
А за столом-столом
Сивеньким соколом!*

Свахи співають:

*Нигде жи ми ни залучили,
Та до свата ни заїхали.
Якби вони нам свати —
Пустили би нас до хати!
До п'єця загітися,
На молоду подивитися.*

Потім заходять до хати, чіпляються за хустки і обходять кругом столу тричі поза плечі людей, бо наречена, схиливши голову до столу, сидить власне для того, щоб наречений на третій раз сів біля неї, [він] повинен відірвати її від столу і поцілувати. Потім їх частують, дають вечеряти, а молодим зв'яжуть ложки червоною стрічкою або ниткою з пояса, щоб вони навіть і шматка хліба не брали в руки, доки їх не накриє дружба хусткою або серпанком. Накривають так: дружба бере дві палички, на них ставить покривало і танцює до [молодих]. Коли хоче накрити, то одна, яку називають старшою дружкою, відштовхує хусткою і співає:

*Покриванка плаче,
Покриватися хочи.
Якби вона ни хотіла,
За столом би ни сіділа!*

Потім за третім разом накривають [наречених] обох разом — всі в один голос співають:

*Бив мене муж
Три рази юж.
Бив мене торбою:
— Будь, мила, доброю!
Я с того зла
Спати лягла,
Встала раненько,
Вмила личенько,
Поснідала.
Зьзіла вола і барана,
2 горики кашечки,
23 качички,*

70 поросят —
 І ще голодна!
 — Встаньти, буяри,
 Встаньти!
 Честь-хвалу дайти!
 Наперед Богу святому
 І кухарочці.
 І его чиядонці
 За хліби поставлено
 За воли посолоно
 І за добру злагоду
 П'єм горівку, як воду!
 Де ж ми подїмо,
 Що пана ни маємо.
 Бо наш пан паню має
 І за слуги ни дбає!

— Кудя ж ти, Палазю, ходила,
 Що тобі головочка побіліла?
 — Ой, ходила, моя мамцю, в вишневий сад,
 Та на мою головочку цвіт упав!
 Ані его буйний вітир ни звіє,
 Ані его отець-мати ни здійми!
 А вже сунці-полуниці минають,
 А вже ж твої, Палазю, вичирниці пропадають!
 Попід лучину [столочино гостямі].
 Ой туди їхав Данило з буярами,
 Єму калина дорогу заступила.
 Виймав сабельку, став калину ру[б]ати¹⁴,
 Стала калина до него примовляти¹⁵:
 — Ой, ни для тебе калина насажена,
 Але для тебе Горпина¹⁶ наражена.
 Рутка, Данилку¹⁷, рутка, Данилку,
 Кличе тебе голубка
 Білого покриваня —
 [Вічного] завиваня.

Після цього дружба бере нареченого і наречену, веде їх в комору і каже: «Івани, іди та націнай орати цілину в добру годину!». Виходить від них і каже до матері нареченого: «Занисім дітям що їсти, бо вони мают... їдно на другого сеї ночі лісти». Мати вносить їм цілу смажену курку: «Нати, діти, курку пичену, а потому будити ділитися сирвою!». Вони починають їсти, а мати йде від них до хати просити присутніх гостей за стіл і дістає їм горілки [і] закуску, примовляючи: «Прошу живитися, бо вже наші молодята пішли боротися.

¹⁴ У рукописі «рухати».

¹⁵ У рукописі рос. графікою «примовляты».

¹⁶ Мало б бути названа «Палазя», оскільки це ім'я вказане в інших піснях.

¹⁷ В інших піснях і словесних формулах «Іванко».

Будем бачити взавтра по дні, чіє що буди на кім, то той був на тім». Після закуски виходять у двір, музика грає, вони танцюють і йдуть відпочивати.

Порядок 8-й Понеділок, ранок

Досвіта входить дружба і староста в комору і запитують нареченого:

— А що, Івани, яка цілина? Добри ся орало? Буде що пані робити, як думаєш?

— Я думаю, що цілина добра, ще перелогом стояла, ніхто і до сеї пори її ни горав.

Потім вводять їх до хати, дають закуску, після закуски запрягають коней, виносять бодню з речами, на приготуваній постелі сідають свахи, беруть на палиці нав'язують соломи і ніби прядуть, хочуть, щоб наречений заплатив їм що-небудь за постіль і співають:

Пряде пряха, торкочи,
 Чогось вона за постіль хоче —
 Штири рублі від молодого,
 А три гроші молоді,
 Бо буде товктися по ні.

Наречений кидає свахам кілька коп[іюк], дає чарці горілки, дружба бере постіль, виносить на віз, наречений сідає на подушки, наречена біля нього, свахи на іншому возі в руках тримають звите в суботу гільце і співають:

— Загортай, мамц[ю]¹⁸, жар-жар,
 Коли тобі дочк[и]¹⁹ жаль-жаль!
 Кидай в п'єц дрова,
 Бувай, мамцю, здорова!
 — Бувайти, лави, здоров[і]²⁰,
 Припічки мальован[і]²¹ —
 Хто ж вас буди малювати? —
 Берем дівку с хати.
 Баба ярмо спалила,
 Нам обідати ни зварила.
 Ще ж вона друге спалить —
 Нам обідати зварить²².
 — Вирнися, зяченьку, вирнися,
 Свої матинці за поріг вклонися!
 Ни за той піріг печенний,
 Али за той піріг²³ варенний,

¹⁸ У рукописі рос. графікою: «мамци».

¹⁹ У рукописі рос. графікою: «дочки».

²⁰ У рукописі рос. графікою: «здоровы».

²¹ У рукописі рос. графікою: «мальованы».

²² У рукописі рос. графікою: «сварить».

²³ У рукописі рос. графікою: «піриг», хоч у попередньому рядку — «пыриг».

Сеї ночі пробованний,
Від живота проколинний.
Цу коника, цу —
Ми ни хочемо борщю.
На Бога упадайти —
Нам капусту дайти!
Возьміт собі тоє,
Дайти нам що іншоє,
Від сего ще лишні!

— А де ж ся я подію,
Моє сирдинятко?²
— Сховаю тя на постелю
Під білу пирину,
Сама ляжу на постелі
Та скажу, що згину!
Ввийшов старий / 2
Та взявся питати,
Я ни можу, молода,
Голови подняти.
— Піди, старий, / 2
Внеси міні меду!
Пішов²⁴ старий / 2
Меду колопати,
А я взяла за рученьку
Та й вивила
За ручку с хати.
— Втікав же я 4 плоти,
4 перилази,
Як попоров
Старий ціпом
Аж 4 рази.
Бияк, бияк дириновий²⁵,
А ув'язь зилізла.
Як попоров 4 рази —
Аж шкура облізла.
Здається міні, ни хорів —
Ни можу ходити.
Буду знати, помятати,
Як чужі жінки²⁶ любити!

На півдорозі стають, починають пити горілку,
ухкають: «Ух, ух!» і співають:

А вже і неньці то докучило²⁷,
Кватирочку вичиняючи,
[Нивісточку дожидаючи —]
Нивісточку молоденької,
Ягодочки червоненької.
— Вичини, мати, ліску,

Визем тобі нивістку —
Чирвону, як калину.
Солодку, як малину!
Й а в ниділю пізно
Мижги ноги щось влізло.
В пониділок рано
Іще свирбит, мамо!

Приїжджають до хати нареченого, стають перед порогом, мати виходить проти них у кожусі, вивернутому назовні шерстю з хлібом-сіллю і запитує²⁸ наречену:

— С чим ти, доню, при[й]шла до мени?

Наречена відповідає:

— С хлібом-солью, с щастям і здоровлям, і с вашим сином Іваном вам на послугу!

Тоді мати бере шматок полотна, стелить під ноги нареченій від сінного порога далі до стола, аби вона не ступала по долівці, а по полотні (знак того, що щастя не буде їх полишати до кінця життя).

[Усі] сідають до столу і подають закуску і горілку, примовляючи: «Вівад, нашим молодцям!». Потім виходять із-за столу, ставлять стілець, на нього подушку і кожух: «А зверх того кожуха ніхай сідає молодуха!». Наречений сідає на приготовлене місце, бере на коліна наречену, вінчальна мати бере очіпок, кладе їй на голову, вона зриває і відкидає від себе — і то повторює тричі. Потім [вінчальна мати] зав'яже голову хусткою, а свахи співають:

Ни завивайти мене,
Нічого нима в мени!
Пасла я ягняточка
[...]
Виртів паук стелю
Та впав на постелю.
Де Палазя лижала —
Там рожка процвітала.
[Там рожка процвітала,]
Палазю с Іванком витала.
А з лиха та ни тямлюся,
Я думаю, що відаюся.
Вже в ниділю пізно
Мижги ноги щось улізло,
А в пониділок рано
Ще хочится, мамо!
Сиділа на припічку —
Влитіла сова в п....
Подивітсья, хлопці,
Чи є сова в п....

²⁴У рукописі рос. графікою: «пышов».

²⁵Дириновий — дереновий, із кизилу.

²⁶У рукописі рос. графікою: «жынкы».

²⁷У рукописі рос. графікою: «докучило».

²⁸У рукописі помилково: «спрашують» — запитують.

*Хлопці ся подивили —
І ще далі застромили.*

Під час зав'язування дружка зав'є якою-небудь ганчіркою макогін і кидає під ноги нареченій — власне для того, аби незабаром народилося дитя до року.

Наречена встає з колін нареченого і кульгає на одну ногу та не бачить на одне око. З нареченого присутні на весіллі насміхаються так:

— А диви-но ти ся, Івани, що то таке зробилося с твої жінки? Се якась нипотрібниця крива, ще ніби сліпа до того. Досить, що нікуди вона ни здібна!

Така сцена, отже, продовжується різними словами.

Потім кладуть їй²⁹ на голову червоний пояс — так, що й очі закриють, наречений бере за хустку і віддає дружбі, примовляючи: «На, дивися, яку гарну береш с собою, абись міні таку і привів». Але якщо кому дружба віддає наречену з рук, то мусить тому заплатити штраф — півока горілки, а то не поверне наречену йому, тільки насміхатимуться з нього. Ідучи дорогою співають:

*На виводини ідемо,
Молоду видемо.
Молода, як калина,
Любая дівчина.
Солодка, як малина.
Кобила вербу везла —
Молода в біду змерзла.
Молодий забігає —
Шапкою закриває.
Закривав же він три дні
І три ночі — аж доки
Єму ни випалила очі.*

Після приходу в церкву священник, прочитавши їй молитву на порозі, відсилає назад додому. По приході додому наречену залишають у дворі, а приведуть у такому одязі хлопця. Дружба й каже: «На тобі твою жінку!». Він відповідає: «Я тобі дав ни с кілком, али ти сам знаєш с чим вона була, с дз[юров]». Потім виводять наречену, вип'ють по чарці горілки, закусять — що подадуть на стіл, танцюють із приграванням музики.

У вівторок. Пропій

Наряжають одного дружбу і посилають за батьком і матір'ю нареченої, що називається «за пропоєм».

²⁹Нареченій.

Дають йому калач і кажуть: «Іди до сватів, постав сей честний дар на стіл і проси від мени, щоб були ласкаві потрудилися приїхати до нас на пропій». Дружба приходить до свата, ставить калач на стіл і каже: «Кланяється вам сват сим святим хлібом і просит вас бути у себи на пропій». Тоді всі збираються і їдуть до свата — співають:

*Ни рій тото ся роїт,
То пропій ся стелит —
Горою-долиною
За свою дитиною.
— Вийди, Палазю, вийди,
Чи ни маєш кривди?
Бо їди отец і мати
За кривду ся спитати.*

*Післаний дружба співає:
Сиділа³⁰ Палазя на мості,
Просила свого роду у гості:
— Хоць їдь, ни їдь, родочку,
Роздерли міні сеї ночі п...з...у!
Добрая година настала,
Що Палазя по свою родину послала.
Післала 4 коні, а 5-й віз,
Шестого перевозчика, щоб привіз.
Дала 4 червонних на страву,
Щоб привезли 31 її родину на славу.
— Ни журися, Палазю, ни журися,
Бо ще тобі ни роздер тої біди
До задної дзюри!
Вже як буди тая дзюра роздерта,
Тогда буди родина пріветна.*

Після приїзду на подвір'я свата, зав'язують якогось хлопця в хустку і посилають проти батька і матері нареченої. [Він] уклониться і просить до хати, але вони знають, що це не їх донька, а тільки для сміху перебрали дружбу, [тому] не йдуть до хати, а співають:

*То ни наша дитина,
То якась відміна,
Біда єму по коліна.
— Де твоя, Палазю, хустина,
Що тубі дала родина?
Возьми постили по дворі
Сві милі род[и]ні.
Бо приїхали до тебе,
Відвідати, чи єсть у тебе
Та непочата дзюра,
Чи така, як була учора?*

³⁰У рукописі рос. графікою: «сидыла».

³¹У рукописі рос. графікою: «привезлы».

*Дружба, завитий у хустину, співає:
Тирнинка — то не дерево,
Проколола попід черево.
Треба вам показати,
Чи ни можна її залатати?
Як ни схочити латати,
То будут далі пробивати.*

Після цього виходить наречена з хлібом, кланяється батькові і матері, просить зайти до хати. Тоді вони заходять до хати, віддають всім присутнім честь, примовляючи:

— Що в вас доброго чувати?

— Гараз[д], слава Богу!

— Як у вас там слава Богу, тільки що нам скучно без Палазі та приїхали її трохи відвідати, чи нима якої кривди у вас?

Сват просить приїжджих іти за стіл разом з нареченою, а наречений повинен їм прислужити під час закусування. Дають горілку, закуску, під час закусування співають:

*Сдригнулися³² стіни,
Де пропійчани сіли.
А ще гірше сдригнуться,
Як горівки нап'ються.*

Після закусування наречені стають біля столу, дружба кладе шапку нареченого на наречену, дає їм тарілку, чарку, а сам тримає горілку, наливає в чарку і просить випити по чарці горілки всіх присутніх, що називається «пропити», тобто, хто вип'є горілки, той подарує щось, наприклад, вівцю, гуску, поросю, одну галетку зерна якого-небудь і т. ін. для того, щоб молодята на перших порах обжились господарством.

До чарки горілки просить так: «Десь ту єсть нашої пані молоді або молодого рідний батько — [молодий, молода] просить на чашу вина. А я ж то проше, а проше, а проше. [Коли] підходить пити, дружба вигукує: «Весел[і]³³, грайти вівад нашему батькові!». [Всі] плещуть в долоні да все: «Вівад!». А молодші дружби танцюють і б'ють кулаками в комин або стіну так, що замазка з них совсім осипається, всі вигукують: «Віват! Бо княгиня молода мастити ще годна! Вівад!» — і це триває, доки не почастує всіх. І якщо хто що обіцяє дати, то староста тримає в руках палицю, дере по стіні або перекладині, тобто сволоку, ніби записує для пам'яті, щоби не забути вимагати згодом від них обі-

³² У рукописі рос. графікою: «сдригнулись».

³³ У рукописі рос. графікою: «веселы».

цяного. Якщо музика підходить пити чарку горілки, то приймає склянку і дарує від себе такі предмети:

— Дарую вам, молодята, три стодоли, в єдні — мак, в другі — так, в треті — курка в голову зайшла, нім єдно зерно поїла. І дарую вам гелетку прося, щоб стояв молоді живіт³⁴ вище носа, і дарую вам гелетку гороху, щоби-сти зробили хлопця до року і ще дарую три шнури поля, щоб на однім сіяли, на другім — орали, а на третім, щоб ся є.б.л.и. І ще дарую єдну свиняку, щоб молода щодня цюлювала [молодого] в ср... І дару[ю] горнець маку, щоб молодий молоду поцюлював³⁵ в с.р.ку!».

*Як ни прийдши ізвечіра,
Прийди в час-годину,
А я свого миленького
Пошлю по калину.
— Іди, дочко, за ворота [гуляти],
Як батько буде іти —
Даши до хати знати.
Вийшла дочка — та в [долоні плеще]³⁶ :
— Гуляла, мамо, ни іде батько іще!
Подивлюся у квартиру —
калину видненько...³⁷*

Після перепою дають обідати, по обіді сват зі сватом прощаються, і всі прибулі вирушають до свого дому з піснями:

*Були ми на пропою,
Їли ми бараболу,
Питрушку-пастирнак³⁸ —
Щось наші Палазі ни так!
Вчера була під калиною,
А ниньки роздерто під животиною.
На горі таракула³⁹ —
Ни боїтсья дівка х...
— Чого ж мині боятисья,
Коли треба ї...?
Гоп-цуп, тара-ра,
Ни питала, ни дала.
Настоячи ни достав,
Бо коротку п.... мав.
Я казала купи сито,
А він купив ришето.
Я казала: — Лижы тихо! —*

³⁴ У рукописі рос. графікою: «живить».

³⁵ У рукописі рос. графікою: «поцюлював».

³⁶ Нерозбірливо, можливо: «в долині палаці».

³⁷ Пісню подано незавершеною.

³⁸ У рукописі рос. графікою: «постырнак».

³⁹ Можливо, «таракуда» — декоративний гарбуз. Слово зафіксоване [8].

А він мене за тото.
 — Нащо міні жинитися,
 Нащо міні жінки?⁴⁰
 Коли міні молодиці
 Купують горівки?⁴⁰
 Їдна взяла кватирочку,
 А друга — півкварти,
 Кличуть мене, молодого,
 С собою до хати.
 Як в саду, так в лісі,
 Як засаду — так ни бійся⁴⁰!
 Я такий звичай маю:
 Як упхаю — ни виймаю.

Середа

Цього дня посилає батько нареченої кого-небудь зі своїх родичів за сватом і за дітьми, щоби просити їх прийти до нього на бенкет, що називають «на хліб». Дає йому пару калачів і півока горілки. Посланець приходять до свата, ставить те все на стіл і просить від [імені] свата бути у нього «на хлібі». Потім збираються батько-мати нареченого, а також молодята і родичі їх і йдуть до свата, де співають, танцюють цілий день, потім просять свата до себе на вечерю. [Коли] музика відіграє «Добрий вечір!», розходяться додому, чим і завершується весілля.

1. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі — ІР НБУ). — Ф. 1. — Од. зб. 652. — (Подольське весілля Вінницького повіту в с. Хомутинях записав Ст. Руданський 20—30.IX.1861).
2. ІР НБУ. — Ф. 36. — Од. зб. 133. — (Пісні з Поділля в записах А. Димінського).
3. ІР НБУ. — Ф. 61. — Од. зб. 271. — (Свадьба Ушицького уезда, села Струги [70 г. XIX в.] ; Арх. О. Кістяківського).
4. А. К. Свадебные песни, записанные в Подольской губернии / А. К. // КСт. — 1897. — № 3. — Март. — С. 375—395.
5. Верин [б. і.], «Весілля» или крестьянская свадьба в Подольской губ. Ново-Ушицького у. / Верин // ПГВ. — 1898. — № 18, 35, 49.
6. Дучинский Н. Свадебные обряды в Ольгопольском уезде Подольской губернии / Н. Дучинский // ЖСт. — 1896. — Вып. 3—4. — С. 501—522.
7. Казки та оповідання з Поділля. В записах 1850—1860 рр. / упоряд. М. Левченко. — К. : Друкарня УАН, 1928. — 598 с.

8. Опыт южнорусского словаря. Труд К. Шейковского : в 4 т. — Т. V: Т-Ю. — М. : Типография Р. Лиснер и Ю. Роман, 1883. — С. 16.
9. Рыбский Ф. Свадебные обряды и песни в м. Макове Каменецкого уезда Подольской губернии / Рыбский Феофан // ЖСт. — 1895. — Вып. 2. — С. 222—234.
10. Сицинский Е. Сближение смерти с рождением и браком в народной поэзии и обряде в Подольской губернии / Е. Сицинский // ПЕВ. — 1885. — № 24. — С. 513—526.
11. Шалак О. Листи А. Димінського до О. Кістяківського / Оксана Шалак // НТЕ. — 2007. — № 2. — С. 59—69.
12. Pieśni i obrzędy weselne ludu ruskiego w Zalewańszczyźnie / spisał Bolesław Popowski // Zbiór wiadomości do antropologii krajowej... — 1882. — Т. VI. — S. 30—85.
13. Pieśni i obrzędy weselne ludu ruskiego z okolic Niemirowa na Podolu rosyjskiem / podała Lucyna hr. Stadnicka // Zbiór wiadomości do antropologii krajowej... — 1888. — Т. XII. — S. 103—116.

Oksana Shalak

HANDWRITTEN DESCRIPTION OF PODILIAN WEDDING FROM OLEKSANDR KYSTYAKIVSKY'S ARCHIVE: ATTRIBUTIVE AND TEXTOLOGIC STUDIES

Handwritten description of Podilian wedding, a document found in archive of known lawyer and criminology doctor O. Kystyakivsky is being presented here to broader audience. Textual analysis of the manuscript has been performed with quite convincing conclusion as for the authorship of description, made by Podilian folklorist A. Dymynsky. In the article have been distinguished some general methodological principles of recording kept by the folklorist and exemplified in the text of manuscript.

Keywords: manuscript, archive, wedding, Andriy Dymynsky, fixation, version.

Оксана Шалак

РУКОПИСЬ ПОДОЛЬСКОЙ СВАДЬБЫ ИЗ АРХИВА АЛЕКСАНДРА КИСТЯКИВСКОГО: АТРИБУТИРОВАНИЕ И ТЕКСТОЛОГИЯ

Представлена рукопись подольской свадьбы, найденная в архиве известного юриста, доктора криминального права А. Кістяківського. О. Шалак провела текстологический анализ и аргументировано доказала авторство описания, его принадлежность подольскому фольклористу А. Диминскому. На примере найденной рукописи исследовательницей даны характеристики методологических принципов фиксации явлений народной культуры и фидьклора

Ключевые слова: рукопись, архив, свадьба, Андрей Диминский, фиксация, вариант.

⁴⁰У рукописі рос. графікою: «ны боюся».